

Iturria: *Biziaren olerkia*, Iratzeder. Gero, 1983.

Klasikoen Gordailuan:

<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/I/IratzederPindar.htm>

PINDAR ETA LANO (1920-1941)

Iratzeder

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira, eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

9-6-40

Gerlan hil zaitan

Mixel anaiari,

bihotza haurretik

su-gartu dautalako.

Hautan nihork ez dezala

Pertsu ederrik bila.

Hautan deus ere ez baita

Baizik-eta

Pindar, auhen, amodio

Eta goiko bozkario...

«Euskara, Euskara,
Jalgi hadi kaporal!»
(Detchepare, 1545)

Euskara, oi, Euskara! zutan da gorderik
Mendez mende egoki Euskaldun gogoa,
Ez baitzaioke hurbil kanpoko gezurrik.

Euskaldun gaitzen karra, amaren goxoa,
Itsas, mendi azantzak dauzkatzu, Euskara.
Zu zare arbasoek utzi hats beroa.

Begiratzen gaitutzun mintzaire xaharra,
Gazten bihotzetan dena su ta soinu
Pil pil ari zarena gutan zer indarra!

Kanpozale baikare geroak lazten nu,
Bainan itzal litake arrotzaren menta
Doakizun jauntzia gaurgoiti bazinu.

Ez egon ilunpean, zato jauntziketa,
Urrez eta iduzkiz beztiko baitzitut.
Ager zaite, Euskara, xuti-ordu baita.

Argi zirrintan joanik bilduko dauzkitzut
Loreak, hitz beroak eta zeru pindarrak,
Nere bihotz pilpirez josiko baititut

Ager zaite, Euskara, utz pilda zaharrak;
Emazu ba soinean jauntzi kartsu hori,
Gaindi egiten baitaut nere gazte karrak.

Pago buruak apal, ibaiak kantari,
Mendi leizeak soinu, zeru gaina sutan,
Burua gora eta nausi erdarari,

Zure mendi zokotik jauts zite pertsutan.

I. ETXEAN

NERE ETXEA

Ke urdin bat zarion etxe kaxkoari
 Xoriak zuhaitzetan ziren kantuz ari:
 Nere etxea
 Xuri, gorri zoin eder zitzaian ageri.

Mendi larrutu azpi xoragarri hortan
 Kaxko gorri batekin agertzen zitzaian.
 Nere etxea
 Agertzen zitzaian ba... bainan ametsetan.

Ardura ustez-eta hegazpean nintzen
 Hasperenka jarririk nunbeit naiz atzartzen:
 Nere etxea
 Ametsezkoa baizik ondikotz, ehintzen.

Munduraturuz geroztik hirian naiz bizi.
 Etxerik ez baitugu etxez etxe goazi.
 Nere etxea
 Haurrean zoin zen ere jada dut ahantzi.

Ez naite bozkaria herrirat joan arte.
 Egoitza triste hura zertako dut maite?
 Nere etxea
 Dut bihotzean deitzen; zertako ba ote?

Oi, amattoren begi ñabar ezti hori
 Nun ote da? Nun? ez zaite aspaldi ageri
 Nere etxea,
 Betiko udaberri neri irriz zari

Donibane, 26-7-38

ARREBA

Gure haur denboraz orroit zira ote?
 Ahantziko zaitan ez dut uste,
 Arreba, hil arte...

Itsas bazterrean biek elgarrekin
 Ontuts zer lasterkak ditugun ba egin!
 Zoin dohatsu ginen nork lezake jakin!

Gure haur jostetez orroit zira ote?
 Ahantziko zaitan ez dut uste,
 Arreba, hil arte...

Orori behatuz irriz ginen ari:
 Ez ginagoken so bata bertzeari,
 Irri egin gabe kuxean elgarri.

Gure haur irriez orroit zira ote?
 Ahantziko zaitan ez dut uste,
 Arreba, hil arte...

Behin mutiko bat harrika jin zaitzun;
 Ni lasterka jinik joan zen hortik urrun.
 Zuretzat nor ote ez dezaket bentzun?

Balentriño hortaz orroit zira ote?
 Ahantziko zaitan ez dute uste,
 Arreba, hil arte...

Lehen zer irriak, zer nigar goxoak,
 Biek elgarrekin egin ditugunak!
 Beha bezat luzaz zure behakoak!

Amodio hartaz orroit zira ote?
 Ahantziko zaitan ez dut uste,
 Arreba, hil arte...

Tartean etxerat naizenean jiten,
Iri gutiago zaiku segur jauzten,
Bainan ez zaizkigu kantuak ahanzten.

Gure kantu hetaz orroit zira ote?
Ahantziko zaitan ez dut uste,
Arreba, hil arte...

Kantuz ari gare ba, bainan noiz arte?
Bertze bat eta zu noiz joanen zarete?
Zaozi bozik! ... Noizbeit... nitaz orroit zaite.

Gure haur denboraz orroit zira ote?
Ahantziko zaitan ez dut uste,
Arreba, hil arte...

Laresoron, 25-6-38

*Bi arreba bazituen: bat begi urdin, bertzea begi beltz.
Ondoko pertsuetan salbu, begi urdin hari da mintzo*

BEGI BELTX

Begi beltxen goait nago
Aspaldi ditut ikusi gogo
Iluntzerat badoa...
Ez dezaket goait orai geiago
Nere arrebañoa.

Begi beltzak nun dira?
Horra nun nagon heien begira
Iluntzerat banoa...
Etorri gabe nun ote zira,
Nere arrebañoa?

Etxean, penak lagun,
Maiz dira kexu, maiz dira ilun.
Gogorrik bekakoa,
Ez duzu uste maite zaitugun,
Nere arrebañoa?

Begi eztiendako
Bizia ez den boz ikusteko,
Zabalik bekakoa,
Zato ba, zato, bihotz ardiko,
Nere arrebañoa

Ezpeletako Kurutzean, 15-7-38

ARRATSEAN

Xoriak kantuz, zerua urdin
Zurekin goizik dut hurrupatu
Lore zabalen usain goxoa.

Orduko goiza gaur itzul dadin,
Arrebañoa, egizu kantu
Hurruparaziz bozkarioa.

Donibanen, 7-2-39

ATZO

Atzo bira bira
Dantzan aitu zira.

Argiz itsu, keaz zoro,
Soinu zirimolean,
Irriz, kantuz, dantzan oro
Aitu zizte batean.

Atzo bira bira
Dantzan aitu zira.

Arin arin errabian
Dantzan, begiak arrai,
Aitu zira gau guzian
Eta lo zaude orai.

Atzo bira bira
Dantzan aitu zira.

Orai zuri beha nago
Lo zurrungan egoki,
Zenbatenaz urusago
Naizen ni bazinaki!

Atzo bira bira
Dantzan aitu zira.

Doi bat zare aberetu:
Soinuz burua gogor,
Atzarriko zare histu,
Zozotu eta mokor.

Atzo bira bira
Dantzan aitu zira.

Bai eta ni belauniko,
 Jaunarekin goxatzen,
 Noizbeit zure argitzeko
 Otoitzez ari nintzen.

Donibanen, 7-2-39

BEGIAK URDIN

Begiak urdin,
 Zangoak arin,
 Zenbat irri dut egin.

Gogo airez aire
 Bihotza ere:
 Guziak eder dire.

Begiak urdin,
 Zangoak arin,
 Jainkoa dut nerekin

20-8-39

XAN

Xan!
Zure ezpain biziari
Zenbat aldiz den erori
Nere izen goxo hori!

Banindagon iluntzetan
Zurekilan irriz, kantuz,
Banindagon ametsetan
Zure boza hurrupatuz.

Bozkario barnagorik
Nihun baden ez dut uste,
Kantu hoitaz orroiturik
Atseginez nuzu bete.

Orai ere egun batzu
Hits bazaude edo eri,
Ezti-ezti: «Xan» diozu
Eta heldu naiz kantari...

Xan!
Zure ezpain biziari
Zenbat aldiz den erori
Nere izen goxo hori!

Donibanen, 5-7-40

II. HERRIARI SO

PERTSUTAN

Nahi nintuzke denak pertsutan ezarri.
Zuhaitz azpi batean aurkitu orduko,
Begiak zuri, xutik, pertsuka naiz ari.

Nere begi hitsari agertzen bazaizko
Lillura zerbeit edo bihotz bat amultsu,
Ezinbertzez sutan da pertsuka hasiko.

Hori gabe bizia hain da hits, hain pisu...
Doi bat airatu gabe egun bat ez nauke,
Hain dut airaldi hoitan gogoa dohatsu.

Orroit-minak harturik atsegin banuke,
Nere pilpirak oro pertsutan banitu...
Egiazko pertsu hoik nork eman detzazke?

* * *

Bihotza ahurrean, Herria, huna ni
Huna ere zuk eman gogoño suharra:
Aski trufa dautzute trufaka eskaini.

Begia amesten zait, banago begira...
Gaur lo pisu hortarik has zite jeikitzen
Eta argi, aberats zatozkit barnera.

Sort-herriko bazterrak, ar zaizte mintzatzen.
Zuen gogoeta hok jauzaraz bet-betan,
Lurpe ixil hortarik nitan sar ditezen.

Eta pertsularien tanpezko su hortan,
Arkaitzetarik sortu Euskara harturik
Gaztentzat emanen dut Herria pertsutan.

ORRO IKARAGARRIA

1936

Euskal-bihotzak irakitan...

Zure bozaren azkartzera,
Itsasoa, berma!
Amatto baten samurra
Zait gaur orroama
Bihotza urratzen dautan
Harrabots bat egun hautan
Haizeak han harat baiterama.

Gaur tiroka ari dire
Herrian elgarri,
Salbai gaixtoenen pare
Odolez egarri.
Jaunak ez dezake onar,
Minez leherra baitakar,
Anai arteko gudu gaitz hori.

Anai odola herrari
Eskainiz nasairik,
Euskadi gure amari
Bularrak beterik,
Haurñoak hurrupatzean
Hilen dire gerruntzean.
Zer aterako da? zer? ... hortarik?

Han orai zenbat gorputz hil!
Zenbat gauz lazgarri!
Nolaz ahantz, nolaz ohil
Hainbertze tzarkeri?
Zerk batetara detzazke?
Jauna emozute bake...
Oi, kanoiaren burrunba hori!

BARKA

España hortan izan da segur asko bitxikeri:
 Horra nun zaikun etorri
 Euskadirat Galtxagorri
 Jainkoaren amodioz jazartzerat apezeri.

Berriki apez suhar bat hil beharrez zeramaten;
 Hil-harrietan tiroka odolez estali zuten.
 Ifernuan zer irriak orduan egin dituzten.

Apez gaixoak begiak, suharrik, zerurat dauzka,
 Gizon bat doa lasterka
 Bularrak zilatzen diozka:
 Jaunak bezala hiltzean dio: «Jainkoa, oi, barka!»

Apez haren kar sailduak lurrak ikusi balitu
 Bai eta zer gizon gaitzaz mundua zuten gabetu,
 Lurrak berak hiltzaileak, segur, zituzken suntsitu.

Nor zen? Zer egin ote du? maitatu herri zaharra
 Eta langilez leherra
 Itzularazi ongira.
 Nor zen? Apez suharrena: Aitzol, Aitzol kartsu hura.

Garrak ezeztatu nahiz bihotza dute zilatu;
 Bainan gure bihotzerat gar hek zaizkigu airatu.
 Zure heriotzak, Aitzol, fruituak emanen ditu

...-3-37

ZORIGAITZEZKO EUSKADI

Euskal-Herriko zeru ez-tian, hedoi beltzak bildu dira;
 Haitzen artetik izigarriko sistutan ari da herra;
 Odol berozko iturburu bat doa menditik behera...
 Auhenkatzetik nehoiz ez geldi,
 Zorigaitzezko Euskadi!

Lanerat goizik gizon gaztea abiatu da kantari;
 Bainan anaia, ustegabeen, tiroka zaio jazarri:
 Oihu samin bat botatuz kolpez zauriturik da erori.
 Auhenkatzetik nehoiz ez geldi,
 Zorigaitzezko Euskadi!

Bere haurñoa salbatu nahiz, ihesi joan da joan ama;
 Laster mendiez alde huntarat besoetan baderama:
 Zori oinazen artetik doa. Gaixo amaren marruma!
 Auhenkatzetik nehoiz ez geldi,
 Zorigaitzezko Euskadi!

Zelaian bada harri meta bat, erditik kea dario...
 Jabe zaharrak, hurbil jarririk, nigarrez behatzen dio.
 Zenbatek dute aiten egoitzer tristerik erran adio!
 Auhenkatzetik nehoiz ez geldi,
 Zorigaitzezko Euskadi!

Amodiozko Jainkoarentzat hori egin omen dute.
 Jainkoarentzat bazterrak erre eta apezak hil ote? ...
 Zu, otoi, Jauna, gure herriaz zerutik urrikal zite.
 Auhenkatzetik nehoiz ez geldi,
 Zorigaitzezko Euskadi!

Berritz ohiko irrintzin badoala mendiz mendi.
 Gure herrian burrunba tzarra ez dadin geiago adi:
 Ezin hilezko gure Euskadi berritz ere atzar bedi;
 Jainkoa lagun, bai berpitz hadi,
 Arbaso gaitzen Euskadi!

Larresoron, ...-3-37

ARBASOEN DEIA

Oihana intzirika
Entzun dut mendian...
Auhena airatu da erreka erreka,
Ikaraturik joan da ihesi pottoka,
Neronek egin nuen harperat lasterka.
Oihana intzirika
Entzun dut mendian...

Urratu daut bihotza
Oihu samin horrek.
Haitzen erroek edan odolaren botza
Jin zaut harpe hartarat. Oi zer gau beltz latza!
Aitek ikasi dautet beren zorigaitza.
Urratu daut bihotza
Oihu samin horrak...

Aitek zeru lurreri
Zioten nigarrez...
«Zertako ixuri dugu bada, odola ixuri?
Euskaldunak zatitan direlakotz jarri,
Herria ez zaiote orai maitagarri.»
Aitek zeru lurreri
Zioten nigarrez...

Otoi, urrun zakizkit
Intzire sarkorra!
Aiten arimak, nundik jinik ez dakit,
Zirimola batean hor iragan zaizkit...
Ilunbetan bihotza urtzerat doakit.
Otoi, urrun zakizkit
Intzire sarkorra!

Etsitzen nuelarik
Harpean nigarrez,
Bet-betan agertu zait behere hartarik

Argi xuri zirrinda, urrez gorriturik...
Laster haizatu baitu gaua haitzetarik,
Etsitzen nuelarik
Harpean nigarrez.

Gure Euskal-Herria
Ez zaiku, ez, hilen.
Argiak jabaldurik oihan beltz guzia,
Xutik oihu egin dut, atzarriz mendia:
Euskadik izanen du bere iduzkia!
Gure Euskal-Herria
Ez zaiku, ez, hilen!

Uztaritzen, ...-3-38

1938 ABERRI EGUNA

Oi, nere bihotzeko Sort-Herri gaixoa,
 Zenbat zaitut maite!
 Herri minez herrian hiltzerat banao...
 Gau egunez deraukat zu baitan gogoa.
 Geiago ez naite
 Bizi atsegabetan. Zato Herioa!

* * *

Donibane ikusten zaitut gain huntarik
 Itsas bazterrean:
 Eresiak doatzi ezkil orotarik:
 «Gaur Pazko dugu, Pazko», diote gorarik;
 Poza bihotzean
 Pitzarazten baitautet, bazterrak beterik.

Zuk duzu diotenaz aurten ikusiko
 Aberri Eguna...
 Itsaso ñabarrari uhainak janeko
 Bozkarioz jauzteka betan ari zaizko;
 Jauntzi ederrena
 Zeruari egungo Jaunak eman dako.

Hunaraino pestaren azantzak hel diton,
 Ixil, itsasoa!
 Ez dut abestirik, ez oihurik entzuten...
 Gaur Aberri Eguna ez deia egiten?...
 Ba, bainan gaurkoa,
 Lehengoa bezala ez da, ez izaiten.

Aberri Egunaren urrungo azantza
 Entzun dut bet betan.
 Larrungo gibeletik, (Oi, zer pesta beltza!)
 Jin zaut Euskotar odol beroaren botza...
 Luzaz ametsetan
 Egotu naiz orduan, ilunik bihotza.

Asko ikusten ditut, han gudurat gaki
 Eder eta sano;
 Tiroen artetikan kantatuz ibilki...
 Zer kar saildua duten munduak balaki!
 Nola hiltzeraino
 Kurutze ikurrinak dituzten atxiki!

Orai lurrari odol eta ke dario...
 Oi, Herri gaixoa!
 Haur emaztek etxeri diote adio.
 Aitari soldadoak oldartu zaizkio
 «Gora Jaun Goikoa
 Eta gora Euskadi», erortzean dio

Bai, Aberri Eguna ikusi dut aurten
 Nigar egitean:
 Intzireak baizikan ez ziren entzuten.
 Zorigaitzezko pesta abertzalek zuten:
 Kar saildu berean,
 Herriari odola eskaintzen zioten.

Lehen abertzaleak hedatuz zoazin
 Euskadi guzira;
 Ortzirale saildu bat gero zaiote jin;
 Hemen geienek dute «tolle» oihu egin...
 Gure dei suharra
 Jauna, entzun zerutik Pazko etor dadin!

* * *

Oi nere bihotzeko Sort-Herri gaixoa
 Zenbat zaitut maite!
 Herri minez herrian hiltzerat banao...
 Gau egunez deraukat zu baitan gogoa.
 Oi, urrikal zaitte
 Zure Euskal-Herriaz zerutik, Jainkoa!

Donibanen: 38'eko Pazko biharamunean

GERNIKA

GERNIKA!

Zure kantu sarkorra
Entzun dut gau huntan:
Aditu izan nuen
Jadanik askotan:
Bozkarioz bihotza
Gainditzen zitzaian.
Gaur egin dut gogotik
Nigar ilunbetan...

GERNIKA!

GERNIKA!

Ikusten zaitut hilen
herria iduri;
Etxe aurtikitz baizik
ez zare igeri...
Udaberria irriz
dago munduari:
Harri beltzetan lore
guti zait ageri.

GERNIKA!

GERNIKA!

Orai datza ohiko
Kartago bezala,
Paret beltz handi batzu
baizik ez dauzkala.
Jazko Euskaldun-iri
haren gorputz hila
Nigarrik egin gabe
nola ikus, nola?

GERNIKA!

GERNIKA!

Xoratzen iluntzen daut
hitz horrek bihotza.
Mendek jakinen dute
haren zorigaitza...
Numanze ta Kartagoz
ez gaitzke mintza,
Goraki erran gabe
Euskadin, han, datza:

GERNIKA!

9-5-38

AMETSETAN

Ametsetan gaur aitu naiz,
 —Gertatzen baizait maiz—
 Iduzkia urrunean
 Urtu zen urean,
 Suzko iturri luze bat
 Ixuriz plaiarat...

* * *

Betbetan itsaspetik zait iri bat ageri
 Ur ondoan ikusten dut asko arrantzari;
 Emaztekiak karrikan dire oro jarri,
 Barkuen sare handiak antolatzen ari.

Etxe ttipi batzuetan dire denak bizi;
 Bela eta arrauekin urean doazi;
 Emaztekiak kantatuz etxean dagozi:
 Gaur lehengo Donibane dut berpitzarazi.

Xoraturik iri hortan, haize bat bezala,
 Jende eta gauz orori behatuz nabila,
 Bihotzetik hasperen bat maiz doakitala:
 «Zorigaitzez Donibane ez da orai hola...»

Hor, hegazpean atxo bat zait gero agertzen:
 Ohakoño bat higituz ari da kantatzen:
 «Lo, lo, ñiñi, egizu lo; ar indarren biltzen,
 »Lehen ongi, orai gaizki baikare bizitzen.»

Jin bezala suntsitu zait iri maite hori...
 Ur ondoko ilunbetan naiz tanpez atzarri;
 Pergolako soinu hori errepikan zen ari...
 «Lehen ongi, orai gaizki atxoak haurrari.»

Zertako ba soinu horren entzutearekin

Zertako hasperenka has eta oihu egin?
 Euskalduna harpetarat berritz itzul dadin?
 Ez, atxoa, berri gaiten mende berriekin.

Zu lehen, gu orai, gauden Euskaldun, atxoa.
 Hemen gaitz xarmegarri bat hedatuz badoa,
 Bainan, Donibane, beha harat: Jaun Goikoa...
 Lehen ongi, orai, gaizki, gurea geroa!

Larresoron, 2-7-38

MAITE ZAITUT

Aiten etxe hegazpean gaur ilunik nintzen jarri,
So eginez Lapurdiko gain larrutu ñabarrerri;
Xoraturik hegazpean naiz oihuka xutik ari:
«Maite zaitut Sort-Herria.»

Haurretikan dut maitatu Aitorren lur gozo hura.
Jaz «Ez maita» erran zuten: banindoan hil hobira...
Ez nakien maite nuen; bainan egun diot gora:
«Maite zaitut Sort-Herria.»

Etxeko haitz zaharrari osto ainitz joan zaizkio;
Adar luze eihartu bat zeru alde doakio...
Halatsu da Sort-Herria. Oi bihotzak ilun dio:
«Maite zaitut Sort-Herria.»

Aitek eman eder hura herriari joan diote:
Gazte askok ergeldurik ja eskuara utzi dute;
Ezker, eskuin, nerekilan, gutik erran lezakete:
«Maite zaitut Sort-Herria.»

Husten ari da onborra; noiz arte da haitza bizi?
Azken muskil itzaldunak oritzerat badoazi...
Zer egin ba? Nere ahal guziak gaur huntan dauzi:
«Maite zaitut Sort-Herria.»

Nik harentzat pekoz gora ditut oro ezarriko.
Oi, ondikotz! zertako dut basa-ostoz estaliko?
Ez, bizia zain hiletan horri eman behar zako.
«Maite zaitut Sort-Herria.»

Erranen dut nekazailer: «Iraul bozik zure landa.»
Gazter berriz: Egon garbi: ederra da zure enda.
Bihar apez izanen naiz: haitz zaharra biziko da...
«Maite zaitut Sort-Herria.»

Beso hil bat luzatzen du bortz exurrak zabaldurik;
Jainkoari Sort-Herria oihuz dago ezindurik.
Beso hori muskildu-ta, hil nahi dut aitorturik:
«Maite zaitut Sort-Herria.»

Arbona, 1-9-38

NUNDIK?

Basarri,
Nundik datorkit
Su hori?
Bularrak erretzen dauzkit;
Ez nauke mintzatu gabe;
Bainan zurekin hain naiz herabe...

Basarri,
Nundik datorkit
Su hori?
Deus ez naizela badakit:
Ixildu behar ninteke,
Zu goraiatu gabe ez
nauke...

Zure hats aberatsak bero ezadala
Bai eta sutan ezar zure den bihotza!
Zure ganat pindarka badoakitala!
Gaur zure goresmenak gora erran bitza.

Munduan pekoz gora dire gauzak oro.
Jadanik gauz orotaz naiz dudatzen ari.
Kiresterat banoa... Zerk ba unki liro?
Zerk pitz nere bihotza? Zer? Nork? Zuk, Basarri.

Ikusi izan zaitut atzo, Domintxinen.
Zure hats azkarrari pertsua zarion...
Eleketa bezala lasai ari zinen.
Bakotxak harriturik hau gizona zion

Zure hatsak ez zauzkan eleak botatzen.
Ez, Euskaldun mendien usaiño gozoa,
Abendaren indarra, nituen aditzen,
Haize-hego epela eta itsasoa.

Sort-Herria zaion zure ahoari.
Zu behin ikusirik ez deia ametsa?
Zoin ahalgetzen naizen erranez: Basarri!
Ametsezko hatsa!

Basarri,
Nundik daukazu
Hats hori?
Nundik duzun erradazu,
Odol kea bezein suhar,
Itsas haizea bezenbat azkar?

Basarri,
Nundik daukazu
Hats hori?
Bainan ez ote zaizkitzu,
Gerlan hil Euskalduneri
Joan azken hatsak, zuri etorri?

18-9-38

LURPETIK

Lurpetik Larrunerat igan zaiku Aitor.
Mendi gaina zilatuz, sugarrez jauntzia,
Bere ontasunaren ikustera dator.

Hor agertzen ohi da haren arpegia,
Zaharrek diotenaz, hamar mendetarik,
So egiteko zertan daukaten Herria.

Izarrak mendi alde dagotzi bildurik.
Gaua da gaua... gau bat beltz eta beroa!
Ikaretan zuhaitzak dire ukurturik.

Auhen sistuz zelaian ari da Hegoa.
Etxeko jaunak dio, leihoen hestean:
«Jaunak dakien zerbeit gertzatzera doa.»

Entzuten ere dire burrunbak lurpean.
Dena su, dena ximist da tanpez agertu
Aitor, Euskaldun Aita, Larrungo gainean.

Buru gaina izarrez zaio inguratu.
Aspaldian lo zagon Aitor arbasoak
Bere begi zuhurak idekitzen ditu;

Eta, zeru alderat luzatuz besoak,
Intzirika ximistan zaiku lurperatzen,
Atzarri direlarik lurpeko orroak?

* * *

Ator! nun zare? zer zaitzu gertatzen?
Zer zaio hoin jasan gaitz zure begiari?
Hanbat zerk dautzu ote bihotza zauritzen?

Aitor, Ator! zurekin nigarrez naiz ari,
Gau beltz lazgarri huntan itsu nagolarik.
Zertako ba zertako auhen luze hori?

Han, zer da gorri hura zerupe hartarik?
Urrungo ilunbeak zerk erretzen ditu?
Ez da argi-hastea... Ez ahal da surik?

Anai arteko gerla... Herra da nausitu.
Odol, ke, dolu, nigar, horra Aiten lurra!
Zerk, Aitorren bihotza, jabalduko zitu?

* * *

Ur-xirripak doatzi menditik behera.
Agortu nahi ditut: gaindi egin dute...
Nigarrek joaten dire herri arroztura.

Basarri, Oxobi ta guziak, zatozte,
Aitorren nigar hoién luzaz edateko.
Oro su kirets hartaz erre, ase zaitze.

Oihartzunez oihartzun gora erraiteko
Aitorren bihotz-mina, edan hurrupaka.
Herriari gauza hoik erran behar zaizko.

Olerkariak oro goazen intzirika;
Euskalduneri deika, goazen herriz herri,
Beren Aita osoki ez dezaten uka.

Zuk behar duzu berritz lurpetik etorri,
Erranen baitaukute zoratu garela.
Oihu egiozu ba Euskal-Herriari!

Zure deiak arkaitzak inarros detzala,
Zazpiak batetarat ditén berritz etor.
Bai hamar mende gabe zato gaur bezala:

Lurpetik Larrunerat igan zaitte, Aitor

Donibanen, 18-1-39

ZENBAT GAZTE...

Zenbat gazte arin arin, mendiz mendi ibilirik
 Diren nunbeit gau batez hil, tiro batek odolzturik!
 Zenbat gazte urrunerat diren arrai abiatu!
 Euskaldunen balentriak nork erranen ote ditu?

Zuen hatsak noren karrak ditu noizbeit berpiztuko?
 Euskaldunen ttipitzetik noiz girade geldituko?
 Dugun gorets gure euskal izaitea, gure gazten
 Bihotz hutsak, Aiten fede eta lurraz bete ditin.

* * *

Nere lanak eta oro ordainduak zaizkit jada,
 Bihotzeko nere deia nunbait sartzen balinbada:
 «Euskararen zain biziak ja baitire histen ari,
 »Ez ditzagun jos hil mender, jos ditzagun Geroari.»

Baianan: 39

IBILI NAIZ

Ibili naiz bidez bide
 Dena su, dena kar,
 Ibili naiz bidez bide.

Nere mintzaldi suharrez
 Oro sugartu beharrez.

Ibili naiz bidez bide
 Dena su, dena kar,
 Bainan trufak nausi daude.

Niri hoztu zait kar hori
 Bai eta bertze askori,

Euskaltzale bezenbat
 Kasko gogor baikaude.

* * *

Noiz izanen girade
 BAT?

8-39

ITZAL BAT

Orizune mendiko arkaitz gorrietan
Zeru zolatik hurbil, zer egun goxoak
Iragan ditudanak kantuz, ametsetan...

Garazi gainetako deskantsu osoak
Zeruko bake hartaz ninduen betetzen,
Jabalduz nere gogo ta bihotz gaixoak.

Bozkarioz beterik atzo jautsi nintzen
Hire ikustekotan, Lapurdi urdina...
Zer ote hu gaur hola nahasten, iluntzen?

Itzal bat hurbildu zaik lotsatzen hauena:
Zainak, bihotzak husten dituen itzala.
Ni joan gabe irria, gaur aldiz auhena.

«Egun ez bada bihar, gerla dugu gerla!»

29-8-39

Eihalarretik itzuli-eta

BEGIAK

Begiak ilun, begiak gorri,
Guziak zaizkit etorri,
Dang, dang jo baitu egun ezkila
«Gerla ote dugu gerla?»

«Ez dakit eta...» Gerla gauz latza!
Zoazte, urtzen zait bihotza.
Ez zadazue hola begira
Zoazte, noan elizara.

«Jauna, Jaun ona, oi, zoin argiak
Diren gizonen begiak!
Entzun nezazu beltz edo urdin
Hetarikan urrun dadin.

Bai, urrun dadin gerla beltz hori
Irriz dauden biziari.
Bai, irriz dauden edo bederen
Gerlarekin hets ez dituen.»

Ondikotz! jada jo dut ezkila.
Bai, begi maiteak «Gerla!»
Zenbatek dute beren behako
Xoragarria galduko!

Nigarrek, suek janen dituzte
Bainan... ikusiko dute:
Zeruko argiz beteko dire
Gerla beltzak hilik ere.

Gerla-ezkila zinez jo ondoan
3-9-39 Donibanen

LARRUNGO MENDIA

Larrungo mendia,
Ama Bihotz bat bezein zabala, burua gora bazaude.
Tirainek nahi lukete ito pean daukazun Herria,
Bainan marrumaz ikaraturik itsasperatzen dirade.

Maite zaitut nik haize-hegoak zaituelarik hurbiltzen,
Zure patxadan ager-araziz mendeek zilatu zimurrak.
Maite, galernak dautzuenean burua lanoz apaintzen;
Ilun-nabarrak dauzkitzularik urdintzen, histen bizkarrak.

Larrungo mendia,
Bazterrez bazter nabilalarik maiz nago zuri begira:
Ardura eta polliki duzu aldatzen zure jauntzia.
Eta Lapurdi guzirat doa zure gainaren lillura.

Uda goizetan, irriz, jauzteka, gazteak jiten zauzkitzu.
Zenbategi duten zerutik hurbil gain hortan elgar maitatu!
Lurreko goiti behegien jaun, oro ikusten ditutzu:
Zure buruak, mendeak hiltzen, pean ikusten baititu.

Larrungo mendia,
Arbaso gaitzak itsas bururat joaki ditutzu ikusi.
Maiz duzu edan Aitek garraitu etsaien odol gorria.
Orroitzapenen mendi zaharra, orori zaude nagusi.

Zure errekek hautsez, nigarrez, irrintzin luzez beteak,
Urdin, hits, gorri beti zirare gogoetan hor egoki.
Bururatuko zaizkotenean zeru lurreri mendeak,
Tirainak sutan azkenik zuri jinen zaizkitzu salbaiki.

Larrungo mendia,
Ororen jauna, nere gogoa zure baitan sar dadila
Eta su pean ito orduko lehengo Euskal-Herria,
Pertsutan, oihuz, Euskaldun hats bat zeruetarat doala

Donibanen: 31-12-39

DONIBANE

Donibane,
Itsas-ondoko gain ixiletan jarri naiz zuri begira:
Hor zaude beti Larrungo pean zabal dohatsu ta erne,
Zuri behatuz ene begiak laster lanotu baitira.

Uda guziez hunat heldu naiz luze nigarrez aitzeko.
Maite baitzitut nahi zintuzket suhar, nagusi, Euskaldun:
Eta banoki, atsegin gose, arrotz ausarten biltzeko,
Aiten legeak beti geiago zoin aise uzten ditutzun!

Beha! Lurrari uhain zabalak azkar oldartzen zaizkio.
Beha! orroaz tirain zaluak barnean sartu nahiak.
Euskal-Herriak, oso egonik, zure lurrari zor dio.
Zure arkaitzak ez bitza gurit arrotz lazoen lohiak.

Santa Barbarako gainean: 4-7-40

BAZTERRAK LO

Haitzpe goxo batean lasaiki jarria
 Bazterrerri so nago, gogoa bertsutan.
 Hor ditut Urriñako pentzeak, herria
 Eder eta erdi lo uda sapa huntan.

Belarraren usainak hartzen daut gogoa
 Eta sendiarazten bazterren ederra:
 Zeru zola, sorroak, Larrungo kaxkoa.
 Guziak zabal, azkar, baketsu lo dira.

Iduzkia pisu da; bero da gaur, bero:
 Mendiari dario izerdi urdin bat...
 Belar idorren sartzen etxeok oro
 Ari dire ixilik bil-ahal bezenbat.

Urruñia, azkar, zabal, baketsu lo zira.
 Han egoitzeri gora daukazu Eliza,
 Lo senditzen baititut karraren pilpira
 Eta Esperantza.

Kexilo aldetik: 5-7-40

MENDIAK SU

Anaia, beha nerekin Mendi haukien ederra:
 Sorbaldak hezur badaude eta burua zoin gora,
 Altzoan diren etxetan ezin sartua beldurra.

Iragaitan lanoak ari zaizkote fereka,
 Mendeal eta hegoak soinu ez erreka,
 Eta goizeko argia su-pindarretan musuka.

Gerlak jin eta gerlak joan. Mendiak xutik egoki.
 Bi aldeetan Semeak dena odol hil izaki,
 Eta daldara bat gabe patxadan daude lasaiki.

Hemen bazine, Anaia, mendi buruen pizteko!
 Lo dauzi... eta gazteak hoztu ala hil baitzaizko,
 Euskal-Herria ari da, histen, arrotzen betiko...

Bizi garenak hotz gaude; zuk, bil zazu, bil, Anaia,
 Gure zaintzeko, dena su, erori uzta nasaia;
 Bil zuen gogo kartsuen aize zirimol arraia.

Sistuz inarros zatzue Mendi harroka zaharrak!
 Eta, iratzar ditezen bihotzak eta hezurak,
 Mendi gaineri burrunban doazkotela su garrak!

Larresoron, 5-8-41

GAINEZ GAIN...

Elgarrekin gainez gain ardura gabiltza
Gure pean ikusiz Haltsuko zelaia
Aldi oroz baitzauku arintzen bihotza.
Zer xoraldi gozoak, gain hoitan, anaia!

Kantari goazilarik bidexkaz bidexka
Patarraren buruan hantxet dugu haitza
Zahar ta xut egoki lanoer kilika,
Pean dabilkiola iratzeen dantza.

Gain baterat orduko, izerditan, irus;
Zerupea urruno, bazterrak zabalol!...
Ez baitetzazkegu-ta nehoiz aski ikus
Haitzpean jarri-eta bagaude erdi lo.

Osto ferden artetik sumatzen ditugu
Lanoak andanaka bahatxe ibilki,
Zer-nahi gogoeta jiten baitzauzkigu
Bai eta zeruz zeru lanoekin joaki.

(POTTOKA)

Larre gain zabal hartan orroit zare behin
Nola zaikun emeki hurbildu pottoka,
Muttur punta xuri beltz, zaintsu eta arin,
Doi bat egin ginezon eskuaz fereka?

Eta buztana harro gan zen larrez larre,
Lano sorroetara gan zen zirurika.
Hoa, arin eta zalu, ibil betiere;
Gain zabal hoitaz mozkor, hoa laster pottoka.

Hoa zalu, hoa gainez gain eta zora hadi
Euskal-Herri maiteen gozoaz, ederraz!
Hoa, gazte, heien zeru lurak behazkik ta adi.
Hoa, gazte suharra, hoa, kantatuz euskaraz.

Gerlan hil hortaz bertze bati
Larresoron: 2-8-41

ETXE ZAHARRA

Haltsuko plazan badago
Mendeek jana, paretak zilo,
Atxoa baino ximelduago,
Badago xutik aspaldian lo.

Guzia hezur ta zimur,
Hor da oraino kaxkoa gora:
Aize-zirimol, uri ta elur
Hartan guziak nausi baitira.

27-7-41

III. ZERU-PETIK

MENDITTO...

Menditto baten ganean hurbil zeru gainari
Zabal zabala jarririk, dena xuri ta gorri,
Gure apezgaitegia da urrundik ageri.
Zeru eztiaren pean zoinen den xoragarri!

Bere hegalak zabalik hegaztin baten pare
Iduri du joan nahia maldatik airez aire;
Bainan lurrari josia egoten da halere
Munduari emateko beti zer nahi lore.

Baratze hartan liliak edertzen dira oro;
Burua zeru alderat dagozi lerro lerro;
Usain ezkiez mundua beteko dute gero.
Lur hobea ahal zenetz nago ni Larresoro.

Zoin ixil eta gozo den Errobiko ibarra!
Haren ikusteaz nehoiz unatuko ez gira.
Jaunaren bakean balitz zeru litake lurra.
Jauna, zorigaitzetarik etxe on hau begira!

Bakantzak bururaturik atseginekin nator:
Etxetikako bidean begiak daude idor,
Nere buraso maiteak utzirikan ere hor.
Jainkoarekin ilunik dagonik ez da nehor

Ikastetxe maite huntan nehor ez dago alfer,
Jainkoarentzat gudua hasiko baita laster;
Deusik ez ikasirikan ez baititake ager,
Argiaren ekartzeko ilunpean daudener.

Uztarria pisuturik, haurra, penetan ez jar:
Zoaz San Frantsesen ganat, ukan dezazun indar;
Harma bat bezala gora, gurutzea badakar,
Eztia dauka bihotza izanik ere suhar.

Apezgaitegi maitea, bihotzetikan agur.
Zure haurrak ez bedite eginbideaz beldur.
Zuk eginentzat ez dakit nola eskerrak bihur:
«In te tuosque a Deo gratiae effundantur».

4-36 - Uztaritzen

NEREKIN

Ditazken gozoak oro
 Bihotzerat jin zaizkit:
 Zoin den dohatsu, zoin bero!
 Zartatzerat doakit...

Lorietan dut gogoa;
 Airez aire banoa...
 Zorionez naiz zoroa:
 Nerekin dut Jainkoa!

Zeru lurrek balakite
 Nor dudan bihotzean,
 Ikara bat balukete
 Neri so egitean.

Lorietan dut gogoa;
 Airez aire banoa...
 Zorionez naiz zoroa:
 Nerekin dut Jainkoa!

4-37 - Larresoron

ITSASOA

Itsasoa!
 Zuri behatu gabe nola egon naite?
 Zure boz latzarekin, otoi! mintza zaite;
 Erradazu zertako zaitudan ba maite.

Itsasoa!
 Zertako bada pizten dautazu bihotza?
 Ez ote zare zu maiz hiltzaile bat beltza?
 Hezurak itsaspean ez ote dabilta?

Itsasoa!
 Zertako ur ondoan naiz ardura jarri,
 Xoraturik behatuz tirainen dantzeri?
 Zertako harroketan niz kantuz maiz ari?

Itsasoa!
 Zertako zuri beha nago xoraturik?
 Amaren besoetan zu ezagaturik?
 Horrek ez du ematen holako lillurik.

Itsasoa!
 Zerk du ba zure baitan xoratzen gogoa?
 Zabal zabala zare, muga gabekoa:
 Gogoratzen dautazu gure Jaun Goikoa

Larresoron
 14-6-38

URRIKIA

Oi, Jauna, noren esku goxoak
daut niri sorbalda unki?
Arrunt etsituz nindoalarik
nork erran daut hain goxoki:
«Ez etsi, haurra, otoitz egizu:
Jaunak barkatzen badaki.»
Zerutikako dei ezti horrek
indarrak berritu nauzki.

Zure bihotza ideki duzu
kar hortaz nadin balia,
Odolez hustu zare enetzat
zerura nadin lehia,
Eta nik, Jauna, ukatu zaitut
eginez nere nahia.
Betiko sua merezi nuen:
eman dautazu bizia.

Berriz lehengo biderat noa,
Jauna otoiztu orduko:
Iduzkiari zenbait hedoiño,
oraino gelditzen zaizko.
Bai, joan nahi dut zeru alderat,
joan nahi dut belauniko:
Jaunak bezala pairatuz ditut
azken lanoak kenduko

Baionan
9-10-38

ZATO NERE GOGOA!

Ilun-nabarreko aizexka bazoan sorroz sorro
Eta belarren daldara hil zait bihotzean...
Arbonako gainttoan xutik, ileak harro harro,
Xoraturik bainindagon iduzki sartzean.

Ametsetan nindagon ala bizi nintzen ez dakit,
Bainan halako goxo bat lurrari zarion,
Oraino atseginez zainak daldaratzen baitzaizkit:
Bai, lurrari gau azantza hortik entzun nion.

Bazterrak berdintzen, iluntzen ari dire:
Han mendi ñabarrak itzal dire bilakatu,
Goiko azken lano gorria histen ari da ere.
Tanpez ditut sasipeak entzun dena sistu.

Orgak patarrari behera intziraka doatzi,
Nekatzaillea ari da segaren xorroxten
Eta behiak marrumaka etxe alde datortzi,
Haurraren deia nunbeitik baitute entzuten.

Oiharzunari ehausika zakurra zaio ari.
Horra nun nexkatxa boz bat airez aire doan...
Barna sartzen zait baserriko gau eresi hori:
Mundua, zoin goxo zaren lokartzerakoan!

Gogoia lanodun herrian arinik zait ibilki.
Azantza baino gorago badoa ezkila:
Direnak oro otoitzean ari dira extiki
Nihau otoitz egina niz... airetan nabila!

Hotz ikara batek ametsa joan daut eta...
Gaua Lurra

.....
Zato, nere gogoia, zato! goazen laster hotz baita;
Goazen suko sorgin dantzen luzaz ikustera.

Zato, nere gogoa, zato! bai, utz ametsak oro.
 Ez has orai intzirika; zato bizitzera.
 Elgarrekin saildu gitezen, jinen baitzaiku gero
 Argi zabala darraikon, goiz ilun-nabarra

Baionan, 21-10-38

ZURI NAGO

Bihotzari auhen maiz doakio,
 Orotarik dudak jiten zaizkio,
 Orduan zuri so jabalduz dio:
 Nere ama, zuri nago.

Jaunari jarraiki nahi nitzazio;
 Bihotza ere gaur hurbiltzen zaio:
 Plazerrari berritz laster darraio...
 Nere ama, zuri nago.

Amodioz zainak hustu baitzaizko,
 Joan nahi nitzazio joan belauniko;
 Bainan... ez diota eginen uko?
 Nere ama, zuri nago.

Jaunaren begia hain baita gozo
 Nere bihotzari begira bezo:
 Errozu ba nola nitzaiion mintzo,
 Nere ama, zuri nago.

Bai, Ama, zinez dut saildutu gogo.
 Bakarrik neholaz ez dut iraungo;
 Zurekin beldurrik ez dut geiago;
 Nere ama, zuri nago

Baionan: 31-10-28

URTE BERRI

Artxiloko gainerat nitzaitzu etorri.
Hatsanturik aspaldi naiz oihuka ari.
Nagusitu nitzazio itsas-orroari:
Zato, zato, Urte-Berri!

Su-gar lilluratzailen ke berotik urrun,
Zure begira nago izotz sarkor huntan,
Bihotza intzirika ta gogoa ilun
Geroaren ilunbetea.

Besoak zabal nago gaur zure begira,
Elgar besarkatzea baitzaizkit hetsiko.
Zure jauntzi ñabarren petralak noiz dira
Itsas mugan mainatuko!

Zorionez jauntzirik zato, Urte Berri!
Olarro hegaldunak, gogoeta beltzak...
Kentzen ari daizkote nere odolari
Indar eta esperantzak.

Zertako bada dautazu berantets-arazten!
Hurbildik entzuten dut tirainen oldarra:
Beren dretxoak-eta finkatuak diton
Langileak jeiki dira.

Errumes ezinduen auhen deiadarrek,
Gerla burrunba latzek ikaratzen naute
Eta aize sistuen intzire sarkorrek
Hilen deia deramate.

Errazu, aztaparrak ba ote dauzkatzu
Bihotzen xehatzeko? Lazten nauzu orai...
Urte-Berri, begiak nolako ditutzu
Dena odol edo arrai?

Ilunbeak haizatuz Artxilorat jin zait
Ileak harro-harro, jin zait Urte-Berri:
Bi besoak luzatuz erraiten daut: «Garrait».
Dena nigar, dena irri.

«Garrait... Garrait» diote harpeek eztiki...
Uhainek bereturik beren harrapoan
Hitz hori itsasperat dute eramaki
Sekulako bas-orroan.

Garrait... eta bakea noizko dugu beraz?
Bizkitartean orai, ez gaitzke lokar,
Euskal-arima baita elgarren indarraz
Uholdetik zaindu behar.

Leihorreko arkaitzak erdi janak daude;
Itsasoak bazterrak ondatuko ditu.
Aintzinekoer nolaz hainbertze uholde
Ez zaizkote nagusitu?

Uholdeari traban emogun Euskara.
Guri da aurten, guri, borrokan aitzea;
Garraitzeko hor dugu, tiraineri gora,
Artxiloko Gurutzea!

16-12-38

OREN BELTZA

Aste sainduz

Nardatzen nau iluntzeak: hets, otoi, hets leihoak.
Geroaz bai eta lanoz gaur hasi naiz asetzen.
Ametsik aski egin du nere buru gaizoak
Guziak auhen batean baitire akabatzen...

Orai nere gela ilun, gogoa ilunago,
Kurutzekoari buruz belauniko begira,
Orotarik urrun, behex, istan bat mutu nago
Eta nere gogoetak doi bat argitzen dira.

Hor ilunpetik uste dut zerbeit ikusten dutan:
Bai hurbil, agertzen zaizkit gizonen zorigaitzak.
Zenbat odol, zenbat nigar, munduko bazter hautan!
Ez du bakerik izanen nehoiz ene bihotzak?

Aski, mundua, gorde zak baisai minddulin hori.
Beraz gutarik bakotzak bihotzminak baditu;
Ametsetan baizik ez da zorionik ageri?
Eta zuk, Kristo, zertako duzu hola pairatu?

Gaur, bakarrik ilunbetan, belauniko zinauden;
Auhenez, besoak luze, zerbait urundu nahiz...
Beha nere zorigaitza bezalakorik baden
Itotzer zinen jadanik odolez eta lohiz.

Kurutzea dena odol duzu ikusten hurbil
Eta guziz, pean duen gure lohi gizona...
Kristo, badakit guretzat behar zinuela hil,
Gure gainerat ixuri odol baliosena;

Bainan baratze hartako ilundura beltz horrek
Zertako dautzu etendu eta zaurtu bihotza!
Saindutzen ote zituzten auhen luze horiek
Ameslarien auhenak, orenen zorigaitza?

Bai, ikusten dut zertako nere oren beltzetan
Ardura erortzen naizen kartsuki belauniko
Eta kurutzekoari so egiten diotan
Nere bihotz zaurtuaren goxatzeko, pizteko.

Dohatsu dohakabeak, bozkaria zaitezte!
Kristo, gu bezala jautsiz ilundura hortarat,
Gure bihotz gaixoeri gaur hurbildu zaiote,
Harenari lotu eta, doazin loriarat.

Bai, zabal leihoak, zabal: bazterretan gaua da.
Begiak arrai behatuz, zoin den eder gau beltza!
Pitz zaite, nere arima, entzuten baitut jada
Igandeko loriaren urrungo arramantza

Baionan: 39

ITXAROA

(Itxaroa: esperantza.)

Itxaroa, Itxaroa
Goizeko dantzari xorua,
Arin arin norat hoa!

Lo dauzi bazterrak oro.
Nun habil hor sorroz sorro?
Itxaroa, begi urdin,

Beha zadan jabol nadin.
Ez egon nitarik urrun.
Ihintza urretzen baitun,

Itxaroa, bozkaria,
Idor nere arpegia.
Itxaroa, Itxaroa,

Goizeko dantzari xorua,
Arin arin norat hoa?
Guziak dirade ilun.

Irririk gaur ez da nihun.
Itxaroa, jauntzi luze,
Haugi, gaiten irriz ase.

So batez, otoi! pitz nezan.
Jin gabe zoin luze hizan!
Itxaroa, haugi dantzan
Esperantzak argi gaitzan.

Itxaroa, Itxaroa,
Zeruko dantzari goxoa,
Bake zadan gogoa

ZERUKO MAITEA

Bakarrik ilunbetan ez nauke; nun zira?
Zato, nere maitea, nere xoratzera.
Lohiz betea nago hemen belauniko,
Noiz agertuko zaren noizbeit ikusteko.

Hedoi ilunek egun gordetzen zaituzte
Ezin niteke egon. Banoa, banoa...
Hedoiarik harat zutaratu arte:
Hain dut ikusi nahi zure behakoa.

Banoa gainetarat elorri elorri...
Bainan jada uste dut ikusten zaitudan,
Hedoiak ohildurik baitzira etorri:
Nere maiteki beha, hor zaitut airetan.

Agur! bihotzez agur, oi, nere maitea.
Ilargiak derautzu burua apaintzen.
Jauntzia urdin eta izarrez betea,
Nere ganat zoin eder ziraren agertzen.

Agur, nere maitea! zoin ederra ziren!
Zure lillurak nauka zerurat josirik.
Orok utzirik ere ez nauzu utziren.
Bozkariotan nago zu gaur ikusirik.

Etsitzen dutanean griñaz eta kexuz,
Gauaz heldu nitzaitzu nigarrez begira.
Laster argitzen nauzu goxoki behatuz,
Hain garbi, hain amultsu, hain eder baitzira!

* * *

Nere lurreko gauak argitzen baititu,
Zure lillurak irriz zerurat nerama
Nere oihuak beti ditutzu aditu.
Zoin goxo den zerurat erraitea: Ama!

FRAILEA

Mintzo zitzaitan fraile xaharra
 Eta bazauzkan haren mintzoak
 Xori arinen sistu gozoak,
 Bazterretako lillura.

Mintzo zitzaitan fraile lañoa
 Lilluraturik nindagokion: haren
 baitari nasai zarion
 Zeruko bake osoa.

Begiak apal mintzo zitzaitan,
 Osoki bere baitan sartua.
 Maiz banindagon goiko zerua
 Ez ote zen haren baitan.

3-10-39
 Beloken ibilli-eta

HAUR ZAIN

Nere pentze zokoa lorez betea da.
 Orotarik badira: urdin, ilun, ferde.
 Guziak argi, garbi... Maite ditut jada.

Denak oraino ahul, neri beha daude.
 Hekien ikustean egiten dut irri,
 Guziak maitagarri, pullit baitirade.

Pullit hori argitik zaiote etorri.
 Oi, loreak nereak, ez detzazket unki,
 Hain niz beldur histea heien pullit hori.

Oi, zonbat maite dudan, bakotxak balaki!
 Hain arin, arrai eta ezaxol zarezte.
 Eta zuen lazteko naiz hemen egoki...

Zuen begi pulliter begira nago maiz,
 Zeruko eder hura oraino baitute.
 Oihu egin nahi ta, irriz egoki naiz...

17-10-39
 Baionan

SOINU-KETA

Griñak oro gauak estali-eta,
Harat hunat noa, burua gogor,
Begitartea hits, bisaia mokor.
Banoa herrestan gau-soinuketa.

Oro lo, oro beltz, bertzerik ez maiz.
Zure ateari xoilki dario
Argi eta soinu: banoakio
Erortzen nitzaitzu erranez: «Ni naiz».

Eskua luzatuz xutitzen zira.
Bozkarioz, argiz osoki itsu,
Zurekin jartzen naiz, irriz, dohatsu;
Eta soinu gozoz xoratzen gira.

Luze nago luze soinu aditzen.
Banoa, banoa ez dakit norat:
Gora airez aire mundutik harat,
Ez baitakit-eta zer ari naizen.

Ametsetan, nagon gau ezti hoitan
Zer ari naiz: irriz ala nigarrez?
Ez niza ke urdin egina tanpez?
Ez niza ibilki gora airetan?

Xoraldi hoikien nere laguna,
Erradazu nola soinuek ote
Beharria unkiz egiten dute
Zeruan bakarrik gerta daitena?

10-39
Baionan

HERRIRAT ITZULI

Herrirat itzuli naiz herrirat itzuli...
Zorionez beterik arin arin kantuz.
Gaua jin arte nuzu gainez gain ibili,
Gauz ororen gozoa luze milikatuz.

Itsasoaren gatza, zeruko urdina,
Pentzen ferde bizia ditut hurrupatu.
Ahantzi zait osoki nere bihotzmina,
Lilluraz, pertsu gogoz naiz egun mozkortu...

24-12-39

HOGOI-URTE

Jauzi batean irriz sortu naiz zeru azpiko bizian
 Bozkarioa bazterrez bazter nahiz orotan ereini.
 Guziak argi eta dohatsu izanez nere herrian
 Dohakaberi nahi nioten zorion hori eskaini.
 Bihotz zaurien goxatzerat naiz bihotz erditik leiatu
 Irri batean iragan zauzkit iturburu-hotz bat urte.
 Kopet ilunak arraitu nahiz egin dut irri ta kantu:
 Zoro naizela diote.

Gaur hogoi urte izaki eta, orai ari naiz gizontzen.
 Nere bihotzak ereman alde naiz orai arte ibili;
 Bainan huna nun xede azkarren ordu handirat jin naizen
 Haurreko urte goxo hoitarat behar naiz egun itzuli.
 Zerutik hurbil, mendi buruan, gogoetan naiz egoki,
 Bazterreri so orroitzen bainaiz jada iragan egunez.
 Gain huntaraino zelai beltzari gaua dario ezteki
 Orroitzeari oro ixilduz indar geihago emanez.
 Ikusten ditut nere amaren behako maitagarriak
 Haren hatsaren gozo xamurra oraino hurbil sendituz;
 Arrebarekin itsas-ondoan egin ditudan irriak;
 Etxeko afal-ondo beroak, ari baikin han kantuz.
 Begiak argi, zangoak zalu, eta bihotza hain bero,
 Agertzen zaizkit maite nituen nere lagunen andana
 Eta haurreko toki argiak, goiz arraiak eta oro..
 Hau atsegina bihotz zolatik gaindi egiten dautana.

* * *

Zeruko hedoi beltzak sugartuz, iragan da itzal latza.
 Eskuak luze ta dena hezur sua botatuz ahotik,
 Hegalak gaua bezenbat zabal, iragan da zorigaitza:
 Guziak odol, guziak nigar uzten baititu ondolik.
 Mendipe hoitan oihan bat beso zerurat luze badaude,
 Neguko haize auhenkariak laztu adarrak iduri.
 Bi aldetarik Euskal-Herrian auhenez ari dirade

Gerla gorria odol xurgatzen ari zaiote orori
 Bihotz gabeko itzal beltz horrek errabian du erretzen
 Suzko hats hartaz, dohatsu dauzin edozoin jende bihotza:
 Nere lagunen begi urdinak ikusi ditut goibeltzen;
 Gizon guziak bizi direno atsegabetan dabilta.
 Oro nigarrez, oro begi beltz, eta nik orai zer egin?
 Nola iragan atsekabetan, nola ez egin nigarririk?
 Zorigaitz beltzak ez ote zaitu bizi huntan jo basairik?
 Atsekabea ote da beraz mundu huntako legea?
 Zertako dugu zorionerat oro geraman lehia?
 Bai, ikusten dut, zuretu duzu guzien atsekabea
 Zoriona den zerurat doan zurekin gure begia.
 Nigarrez nigar doatzi oro ez baitakite nun bila
 Atsekabeen ilunben petik zinezko bozkarioa:
 Aberen pare gizona triste lur beltzari so dabila.

Heldu naiz heldu, Kristo suturik, idor ditela begiak.
 Atsekabeak neretzen ditut, neretzen apez jauntzia.
 Nere baitarik ohiltzen ditut lurreko xede guziak
 Nasaikiago etor dakitan goiko zorion bizia.
 Sort-Herriari hartuko diot bere bazterren lillura
 Eta bihotzez, bazterrez bazter, auhenez alde banoa,
 Irri bat bezein arin eta boz, zabaldu nahiz lurrera.
 Zorionaren gozoa

8-1-40
 Donibanen

ITSAS-LAPUR

Arbasoen kar beroak
 Erretzen nau ta zoratzen
 Itsasoa! Itsasoa!
 Hire amets gaitz zoroak
 Daut gogoan su ezartzen.

Nunbeit bizi Itsas-lapur
 Uhainetan zabal, nausi!
 Itsasoa! Itsasoa!
 Ez, deusetaz izan beldur
 Deus mugarik ez ikusi!

Larrua beltz, burua xut,
 Tirain basak oro bentzun!
 Itsasoa! Itsasoa!
 Kantu, ttoro eta zurrut
 Luze ibil eta urrun!

Ez jendetan alfer bizi
 Heriotze hits baten goait!
 Itsasoa! Itsasoa!
 Garrait ehun etsai-untzi
 Gazterik hil, bainan garrait!

Zainetako nere karra,
 Sutan dautak joan gogoa.
 Itsasoa! Itsasoa!
 Zabal, zabal ta azkarra
 Aipatzen duk Jaun Goikoa

Itsas-lapur naiz eginen
 Galernari gogor, nausi.
 Itsasoa! Itsasoa!
 Guziaz su nitzatik jinen
 Nahiz arimak ebatsi.

Apez jauntzi suharretan
 Niri nausi, denen mutil,
 Itsasoa! Itsasoa!
 Nahi nuke uhainetan
 Amodioz gazterik hil

Donibanen. 26-3-40

LILLURA

Etxeak zahar,
Mendiak suhar,
Orotan irri ta belar...
Herrian gozo eta gan behar!

Arima batek, herria maitez,
Gorri, ferde ta urdin hoikier
Egin du haize: Eskuan tanpez
Daukat herria pitz, argi, eder!

Hurbildik oro hits, baltsan dira
Urrundik sutan eskuak dauzka
Usain arinak eta lillura,
Azpian izen bat: «Elizaga».

Etxeak zahar,
Mendiak suhar,
Orotan irri ta belar...

3-7-40

SOTOTIK

«Sototik nator, sotorat noa...»

Aitu haiz arto jorran iluna jin arte.
Iduzki eta lanek ezindu baihaute,
Erdi lo egoki haiz... Begi hoik pitz bite:
Eltzeko ke hartarik ekartzen daukute.

«Sototik nator, sotorat noa...»

Jautsi naiz jauzi batez etxeko sotora.
Marmalu sare, errauts, guziak beltz dira.
Artoski ukurtzen naiz duxulu aldera:
Dupatik kantuz doa arno bat suharra.

«Sototik nator, sotorat noa...»

Eup! Janpier, har eskurat, edan zak gogotik,
Begiak holakorik ikusi ez baitik:
Gorri hau askok ditek ta ddirddir hau gutik:
To, hartzak, gaizo Janpier, edan zak tututik.

«Sototik nator, sotorat noa...»

Eman daut bortzeko bat ta gan zait kantari...
Gaztea, nahi dauiat gogorat ixuri
Lurreko min guzieren nausi den pitz hori.
Oi, bihar, itzul hadi gan hadin kantari

«Sototik nator, sotorat noa...»

Banoa goiz guzieren zeruko sotora
Hartarik begia pitz naiz beti atera.
Ai, Janpier, mozkor gaiten edanez Jaun hura,
Jauzika eta kantuz gateko zerura.

«Sototik nator, sotorat noa...»

Sotoan dut nik gogoa.

Goizean 10-8-40
Larresoron

PA!

Kaputxinetan badire
 Bi lerro lore
 Gorri ta ori
 Iduzkirat irriz ari.

Banoa bati hurrupa
 Bertzeari pa,
 Lelo lerilo,
 Penak oro baititut lo.

Arin arinik gogoa
 Guziak zeru baitzaizkit,
 Jauzi-mauzika banoa
 Ta norat noan ez dakit...

Lorez lore pa emanik
 Hetarik joaki den kea
 Bihotza bete daukat nik
 Daukat osoki pakea.

Kaputxinetan badire
 Bi lerro lore
 Gorri ta ori
 Iduzkirat irriz ari.

Banoa bati hurrupa
 Bertzeari pa
 Lelo lerilo
 Penak oro baititut lo

IV. ORROIT-MINEZ

27-10-40

Baionako «Laetitian»

BEÑAT ZENARI

Edertu orduko
Itzali zeruko
Lilia,

Pinpirina bezala
Ergel nindabilala,

Ikusi zintudan:
Xoratu zitzaitan
Begia.
Zure begi goxoak
Eta zure mintzoak

Ikasi zautaten
Garbirik egoiten,
Kusia...

4-10-37
Uztaritzen

SUPAZTER XOKOAN

Orduan zen Eguberri!
Tomas, orroit ote zira
Su-garren sorgin dantzari
Nola ginauden begira,
Lotuz kantu xaharleri?
Zoin zen goxoa gau hura!

Bihotzetik zenbeit kantu
Hor xaramelatu-eta
Horra nun zaikun airatu
Egurraren boz pollita:
Sutik gozorik zen aitu
Kantuz eta eleketa...

Zerbeit goxo bazen sutik
Airatu kantuño hortan;
Bainan «mur-mur» ahapetik
Egurrak erran hitzetan
Ez ziteken adi tuntik...
Baginauden ametsetan...

Lehengo Euskaldun gaitzen
Kantuak eta dei latzak
Haitzetan baitziren sartzen
Adar mamiak dakartza.
Hargatik da maiz aditzen
Sutik Arbasoen boza

* * *

Gauaz igan naiz mendira
Entzun dut Aiten boz hori...
Ez zuen ez goxo hura
Oi, hil auhenka zen ari:
Haizeak Aiten nigarra
Bizkaiatik daut ekarri!

Erori naiz belauniko
 Eskuak kurutzaturik:
 «Noiz, Jaun Goikoa, noiz zaizko
 »Supazterrari goxorik
 »Sistuño hek ber-piztuko,
 »Anaiak bateraturik?»

1-38

Tomas Garbizu soinulariari

NUN ZIRA?

E.A. saratar apez-gai zenari

Extebe, nun zira?

Oraino nundik zaude ni ganat begira?

Bihotzez hurbil bainan zutarik hain urrun,
 Jainkoak nahi duen tokirat banoa,
 Guziak irriz, kantuz jasanez zu lagun,
 Urrundik ezaun baita bihotzen gozoa.

Herritik erran dautet itzali zarela,
 Behako gabekorik duzula begia.
 Nola ba ote daite sustatzen nauzula
 Dorpegi zaitanean hemengo bizia?

Extebe, nun zira?

Oraino nundik zaude ni ganat begira?

Neri so daude beti lehengo begiak,
 Geroaz ezin ase, dena su ta irri,
 Ohetik berrikitan neri so zirenak
 Hobien bertzaldetik zaizkit gaur ageri.

Pizten naiz zuk dena su behatu orduko.
 Gaur nere begi hitsak sutan pitz ditezen
 Bai beha, neri beha, ni hemen aitzeko
 Zure ta nere karra lurrerat zabaltzen.

* * *

Goizean atera naiz, kanporat atera
 Guziak eder ziren, guziak zoin xuri!
 Lurrari elurpean eman ez lillura,
 Zeruko puxka zerbait ziteken orori...

Bainan joan baitzira
Egon naiz zeruari nigarrez begira.

20-1-40 Pauen
Extebe hil zela jakitean

BEILARI

Sarako hil-harrietan

Herriratuz geroztik beilari nabila,
Nahiz doi bat ikusi Exteben itzala.

Ibili naiz orotan, orotan nigarrez,
Bihotzeko huts hori ttipitu beharrez.

Bere odol suharra bihotzez goitika
Bota duen tokirat joan nintzen lasterka.

Gau beltzean sartu naiz dena zain ta nigar
Etxe hortan naitela gogotik pleinuz ar.

Begia hits heldu naiz nigar bat eskatuz:
Guziak irriz, guziak kantuz.

* * *

Hil harrien arterat noizbeit naiz erori
Belauniko, bakarrik, auhenez lurrari.

Zozotua nindagon lurrari begira:
Harri beltz bat, deusik ez... eta zu, hor zira

Hor, Extebe...

Zer diot? Zer ari naiz bila?
Bihotzean dut-eta Exteben itzala

7-2-40

LEIHOTIK BEGIRA

Ari da gaur uria, guziak hits dira,
Eta ni ilun nago leiotik begira.

Lagunak banituen zoin onak, zoin maite!
Extebe eta Beñat norat gan zarezte?
Zertako ni hola utz bakarrik, hoin triste!

Ari du gaur uria, guziak hits dira,
Eta ni ilun nago leihotik begira

Donibanen
6-7-40

HILA DA

Ez ninduen sekulan herioak lastu.
Egun nere gogoak guzietan ditu
Haren ikara eta usainak senditzen.
Errobiko zelaia gaur hola zerk zaitu,
Gozo hura kendurik hainbertze usaintzen.

Beldur nago ez baitut nigarrik ixurtzen,
Beldur bihotza zapart eginik ez naizen,
Penak salatu gabe, hemen flakatuko.
Denak zerk ote ditu gaur hola usaintzen?
Lohitik heldu dira, lohi itzultzeko..

Pertsukeri hoik oro ezin jasan zaizko
Bihotz huni; egiten baitiotet uko.
Doala ba lasaiki nere zorigaitza.
Ixil ba ixil, nere penen entzuteko.
Oi, gaindi egin gabe huts hadi bihotza.

Eskuratu dut atzo arrebaren hitza
Ikasi baitaut anai baten heriotza.
Azpian eman zautan: «Zure Mayi» eta
Nigar bat... ezin gordez pena horren gaitza.
Gaixoak! zertan zaizte Ama eta Aita.

Mixel, nere anaia suhar eta hauta,
Berri beltz hori ezin sinetsia baita,
Zato, ager zakizkit, egidazu irri.
Zato lehen bezala dugun biek kanta;
Bi bozetan lot gaiten zure kantu horri:

«Ttipi ttipitik...» bainan bakarrik naiz ari...
Ahantzi ote zaitzu, oihuz nago zuri
Zure anai leialaz, Mixel, orroit zaite.
Itsasoan arrauka, mendietan kurri
Elgarrekin joaitea hain ginuen maite.

Orai denak ahantzi zaizkituz, ba ote?
 Bihotzek ahanzterik sekulan ez dute:
 Ixilik orroit zaude, ez zaitut ahantzi
 Ez eta ahantziko zu ganat jin arte,
 Zuri esker delakotz nere karra bizi.

Zuk dautazu Herria hola maitarazi
 Zure gogotik, zure karretik datortzi
 Nere amets zabalak, pertsulari karra.
 Hiltzekotan hiltze hau zinuen merezi:
 Herriaren zaintzale, etsaier begira.

Goizean 19-7-40
 Larresoron

ALARGUN

Kapadun bat nigarrez ikusi dut egun
 Elizatik ilkitzen gure Ama lagun:
 Zure maitea alargun...

9-8-40
 Anaiaren ehortz-egunean

ZARRAPO...

Leiotik xeletaka ditugu ikusi
 Kantari iragaiten karrikan nagusi.
 Noiz ganen ote dire hemendik ihesi?

Gaua da... Haizeak daut bisaia zafratzen
 Urrundik bafadaka baititut aditzen.
 Huna nun dardaraka barnerat joan naizen.

Kantuak bihotzean egin daut zarrapo...

* * *

Ar kantuz lerro lerro xut eta espantu,
 Bai egin nigarrari salbaiki gaur kantu,
 Herraz gare maiz jada herraz kasik hantu.

* * *

Neri so dena odol baituzu bisaia,
 Pilpilka ikusten dut, oi ene anaia,
 Hil gabe egin duzun «Aitaren» nasaia.

Zu maitez ene baitan ez daite herrarik
 Halere kantu ozar horiek utzirik
 Zoazkite, ar nadien nigarrez lasairik...

18-8-40
 Donibanen

GEROKO PERTSULARI GAZTERI AGUR ETA ONGI-ETORRI IRATZ EDER...

Mendi buruan daldaran dago
 iratze osto luzea,
 Auhenez ala kantuz baitzaio
 goiz arrats ari haizea.

Osto luzea atzek ez unki
 gain zabaletan sortua,
 Ferekatzerat jiten zaizkitzu
 lanoak eta zerua.

Larrutu dira gure mendiak:
 ez da gehiago oihanik.
 Bainan osto bat eskuratu dut
 mendirat pertsuz iganik.

Euskal-Herriko harri tartean
 sortu iratze osto,
 Dena lillura ta usain gozo
 iragan zaitzu Hegoa:

Herdoildu dautzu, itsas haizeak
 ekarri ferde bizia.
 Eta, suz betez, etorri zaitzu
 ximixt-karraskan ortzia.

Mendi buruan daldaran dago
 nere iratze osto...
 Apalik dago bainan nagusi
 hartuz ooren gozoa.

Euskal-Herriko ameslariak
 atzar lo pisu hortarik
 Ar giten kantuz, soinu ta pertsuz
 iratzetarat bildurik.

Beha Euskaldun arkaitzearik
berez bere jin ostoak.
Zer ez du beraz gure mintzotik
atera behar gogoak?

Iratze zabal hetarat goazen,
anaiak, bira ta bira.
Ileak harro, irrintzinaka
goazen Euskaldun mendira.

Guziak betan, guziak dantzan,
aitzeko deika ta pertsuz
Har iratzean, har osto bana
bira ta bira airatuz

Baionan, 20-9-40